

arroganti domino: illi se vendidit Achab, dum illius preceptis repugnare non audet, peregrinam induxit religionem, aras struxit Baali. Et quia impia & audacissima femina nihil meditabatur, & curabat, nisi quod peccatum pareret, aut peccatum olerer; ideo venundatus dicitur Achab uxori, ut quasi vile mancipium illi omnino se praberet obsequentem. Ex quo Achab uti servus vilissimus diabolo & uxori ut mancipium servivit, abominabilis fas est tam Deo quam hominibus, ut ex eodem sacro contextu deducitur.

14. Mancipiorum, atque vilium servorum pena apud priscos erat, palmis cædi, colaphis & alapis percuti dominorum manibus. Homini misero (de quodam servulo inquietebat in Andria Planus) plus quingentos colaphos impegit mihi. Ultimo ab hostibus debellatus potentissimus Persarum rex ultimus Darius, in servitatem & captivitatem ducitur; quem vidut & Ecbatana fugientem, Bessus Bachianorum, & Nabazanes Dracarum satrapæ, ut Alexandri gratiam merentur, aureis compedibus vincunt, jaculis in curru confecerunt, ex Sabellio lib. 6. Æneid. 4. Verum hac in servitute & captiverio neutiquam Darium potentissimum regem aut alapis percussum, aut colaphis legimus cæsum: at altera in captivitate, seu servitute, qua suæ concubinæ feminæ subiectum viliter fuisse reperimus, mancipiorum more, ac vilium servorum penâ multatum, quippe colaphis & palmis cæsum fuisse recenset tertius liber Esdræ, cap. 4. ubi postquam vers. 26. à Zorobabele fuit enuntiatum, Multi servi facti sunt propter mulieres; exemplum a vers. 29. usque ad 31. inclusivè, in ipso Dario potentissimo rege, sua concubinæ subiecto, tanquam vilissimo mancipio, apponitur per hæc verba: Videlbam tamen Apamen filiam Bezacis, mirifici concubinam regis, sedentem juxta regem ad dextram, & auferentem diadema de capite ejus, & imponentem sibi: & palmis cædat regem de sinistra manu. Et super hoc aperto ore intuebatur eam, & si arriserit ei, ridet: nam si indignata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam. Intuere strenuum virum ac potentissimum inter viros regem Darium, sub pellicis durissimo jugo, tanquam vilissimum mancipium alapis & colaphis cæsum, idque indignissimum sub feminæ captivitate sustinuisse, quod sub Alexandri

ducibus vera in captivitate haud legitimus tolerasse. Præfatum Esdræ locum ad ducturus D. Ambrosius tomo 2. exposit. in psalmum 104. sic fatur: Multos invenies qui emerunt sibi puellas forme elegantioris, quarum amore capit turpi servitio se dederunt. Vilior servitus, & inter alias illa est plus turpis captivitas, quâ homo venditus emitur ab ancilla, ut non libero serviat domino, sed alterius ad dicto servituti. Venundatus homo manus feminæ iniquæ, saepe misere ingemiscit ut servus, & continuo viles cit ut verbero.

§. IV.

Pax utramque felicitatem nanciscitur: facultates auget, & opibus in tranquillitate potitur.

Haber autem Cinaus tetenderat tabernacula usque ad vallem, quæ vocatur Sennim: & erat juxta Cedès. Judicum 4. vers. 11. Haber iste Jahelis conjux, dictus Cinaus propter suam cognitionem à Cm Moysis socero, alias Jethro, Raguele vel Hobab, recesserat à cognatis, ut habitaret in Galilæa, ibique more pastorum tentoria seu tabernacula sua Chananæis proximo in loco apposuerat, pace inita & jurato federe cum Jabino Chananæorum rege, ut liquet ex eodem Judicum capite 4. vers. 17. Qua ex causa liberè inter Israëlitarum hostes Haber, Jahelisque domus vivens sua tabernacula tetenderat usque ad vallem umbrosam Sennim, quæ erat juxta civitatem Cedès, seu Kades sitam, in forte & tribu Nephthalim, non autem Iuda. Cedès autem Hebraicè, Chaldaicè & Arabicè interpretatur Sanctum, purum, impollutum, mundum; & significat Sanctorium, sive locum ubi perpetuò sanctitas, & Dei cultus in pacifica tranquillitate virescit. Chaldaicè Haber iste vir Jahelis, Sulmans appellatur, nempe Pacificus, Felix, Fortunatus, Opulentus, Salvus, &c. Nam qui pacem amat & pacificus est, ferè in omnibus fortunatus est, & utramque felicitatem nanciscitur, nempe temporalem multoties, & æternam. De Salomone, qui suo etiam nomine interpretatur Pacificus, dicitur libro 3. Regum, cap. 4. vers. 24. sic: Ipse enim obtinebat omnem regionem, quæ erat trans flumen, à Thaphsa usque ad Gazam,

15.

& cunctos reges illarum regionum. Et quasi tanta felicitatis atque opulentiae causam ipse textus facer subdens, illico ait: Et habebat pacem ex omni parte in circuitu. Nec jam de æterna hereditate & regno celesti à Salomone adepto dubitare omnino licebit, aut negare. Quid enim prodest David, si propter eum filius ejus regnum terre consequeretur, celeste perditurus? Quo manifestum est, cum Deo esse Salomonem; ait Tichonius in libro de Regulis, regula 4. Vides Delirium sup. Cantica, in Isagoge, sectione 3. per tetram. De utraque beatitudine, sive felicitate, quas per pacem obtinet mitis homo, nosfer David de Augusta in formula Novitiorum, cap. 4. exclamat: O pax, tu es summa felicitas! Beatus qui te habet. Beatus scilicet, & felix est, non modò temporaliter, sed spiritualiter, qui bonam in Deo & proximo diligendo amplectitur pacem, & concordiam diligit.

16. Psalm 36. vers. 11. decantabat Psaltes: Mansueti autem hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. Legit Arabicus, Pacifici hereditabunt terram; nam qui mansueti sunt & mites, hi pacifici semper prædicantur. Unde Johannes Lorinus sic inibi fatur: Mansueti, iidem pacifici secum, & cum aliis: quidni igitur fruantur pace? Pacis visionem Ierusalem caelestem interpretantur: illius fines pacis sunt, ac undique cingitur pace. Pacifici atque mansueti terram hanc elementarem non modò possidebunt, liberi, agris, opibus, atque divitiis; sed etiam terram illam viventium & celestem felicitatem quadam felicissima hereditabunt forte. Unde ipse noster testatur Servator Matthei cap. 5. vers. 9. sic: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Ergo per pacem, qui eramus servi, filii Dei efficiuntur: & si filii Dei nominamur & sumus, ergo & heredes regni Patris caelestis. Si autem filii (ait Paulus Roman. 8. vers. 17.) & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Arridet suis verbis D. Gregorius Magnus tomo 2. Epistolar. ex Registro, lib. 7. Indictione 2. epist. 6. ad Eusebium, dicens: Quisquis ergo Patris heres esse desiderat, filius existere hanc (pacem) custodiendo non renuat. Itaque pacifici non solum in terris fructu uteri abundantes, frugiferisque fruentes agris & opibus, in tranquillitate opulentia gaudebunt; sed & delectabuntur in multitudine pacis;

dine pacis finitæ & infinitæ spiritualis. Augustinus verò tomo 2. super psal. 36. hæc profert: Aurum tuum pax, argentum tuum pax, prædios tua pax, vita tua pax, Deus tuus pax: quidquid desideras, pax tibi erit.

Stoici & Ethnici quondam summam felicitatem esse credebant in abundantia rerum: in opibus & divitiis fruendis beatitudinem, ultimamque felicitatem esse sitam, perperam suspicabantur, non nisi omni tranquillitate & pace præeunte. Bacchilides inquietebat: Parit autem mortalibus pax magna divitias. Est Græcum proloquium, εἰπούν τὰ ἀγαθά ἀλιτεῖα, Pax auget facultates. Siquidem concordia & pace res omnes crescunt. Immodè etiam nec spiritualis pax reperitur sine satietate & augmentatione universæ annonæ. Unde Psalm 147. vers. 14. legitur: Qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te. D. Hieronymus conjunctionem omissis legit, Adipe frumenti saturabit te; nempe Deus ille tuus, qui primum tibi pacem concessit in finibus, & in terminis tui territorii, (Levitici 26. vers. 6.) vel tux rectæ, seu perfectæ vitæ, dabit tibi omne abundantia & divitiarum in felicitate & tranquillitate genus. Per adipem frumenti, omne suaviorum & deliciorum escarum genus possumus intelligere. Spiritualiter interpretari potest vita beatæ substantia, quæ in perpetua pace possidetur à Beatis. In pace omnium rerum abundantia est (inquit S. Thomas Valentinus concione de fædere Princip. Christ.) abundat justitia, religio, virtus, sapientia, officia, ingenia: abundat panis, vinum, fructus & omnia temporalia, sicut Prophetæ ait: Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Sanè pax pauperes facit divites, ipsaque dicitur est opibus universis: opulentiam eam diligentibus in tranquillitate præstat. Sedebit populus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducie, & in quiete opulentia; aiebat Isaías cap. 32. vers. 18. LXX. legunt, Et habitabit populus ejus in civitate pacis. Et quænam in terris alia civitas pacis, nisi Jerusalem, quæ visio pacis interpretatur. Hanc possessuri pacifici prædicantur, & eam in pace obtenturi mites prædicantur. Non enim ducibus, divitiis, aut prælianibus militibus commissa fuit à Nabuzardam Jerusalem, ut in ea habitarent atque sederent in pulchritudine pacis;

pacis; sed pauperes pacificos, vinitores & agricultores in eam introduxit, ex lib. 4. Regum, cap. 25. vers. 12. de quibus ait Sanctius: *Hi, credo, neque belli consilia, neque manus ad arma cum aliis civibus coniunxerant, &c.* In tranquillitate & pace permanentes, opulenta in requie non solum terrestrem Jerusalem in Ecclesia sancta possident, sed in eterna beatitudine celestem habitant civitatem pacis.

18. Ob famem nimiam, qua vexabatur Isaac in Chanaam, pergit ad Abimelech regem Palestinarum in Geraris. Factum est autem ut pastores Isaac foderent in torrente puteum, in quo repererunt vivam aquam, & Gerarorum pastores pugnarent rixâ magnâ adversus pastores Isaac, sed non temel: unde odii & inimicitiae nomen impositum puto, quia inimicitias Gerarorum, principum Abimelech, Ochozath & Phicol militum ducis fovebat, indiesque augebat ad rixam. Verum adventibus ad Isaacum viris illis inimicis, legimus in contextu Genesis, cap. 26. vers. 30. & 31. haec verba: *Fecit ergo (Isaac scilicet) eis convivium, & post cibum & potum surgentes manè, juraverunt sibi mutuè, dimisique eos pacificè in locum suum.* Vix enim fœdus initum fuerat pacis inter Abimelechum & Isaacum, cùm subditur illicè in textu vers. 32. sic: *Ecce autem venerunt in isto die servi Isaac, annuntiantes ei de puteo quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam.* Eodem die, quo fœdus pacis init Isaac cùm Abimelech & inimicis suis, Patriarchæ famulos aquam invenisse Moyse refert. Per aquam enim illam omnis temporalis adumbrabatur felicitas, omniumque rerum abundantia; idcirco vers. 33. subditur: *Unde appellavit cum (scilicet puteum) abundantiam; nam ubi pax intervenit, ibi omnia bona abundant, & spiritualia incrementa non desunt.* Benedictus Fernand ad datum Genesios locum, scđt. 4. num. 16. sic fatur: *Caterūm Χαλων, Hebraicè pax dicitur, qua cùm inserviat salutantibus, potest etiam verti Salutatio.::: Sensus igitur est, recesserunt pace utrumque data, invicem salutantes. Et radix quidem Χαλων, importat etiam Salutare, ut peritos docent. Ac bona quidem omnia hominibus provenire solent ex abundantia pacis.* Claudam assertum verbis Divi Gregorii Nysseni tomo 1. oratio-

ne 7. de beatitudinibus, ubi habet sequentia: *Quid enim hominibus ex iis rebus, quibus frui atque potiri student, vita pacifica dulcior? Quodcumque nominaveris ex iis rebus, quæ res in vita suaves & jucundæ sunt, pace opus ad hoc, ut jucundum sit. Nam si omnia suppetant, quæcumque in vita magni sunt atque in pretio sunt, dignitatem, bona valetudo, uxor, liberi, dominus, parentes, ministri, amici, terra, mare, propriis proventibus & hoc & illa ditans; horti amoeni, venationes, lavacra, palæstræ, gymnasia: loca deliciis & voluptatibus capiendis, exercendæque publi destinata, atque omnia quæcumque voluptatis inventa sunt: huc adjiciantur jucunda spectacula, atque musica acroamata; ac si quid est aliud, per quod delicias secentibus vita suavis existit. Si haec quidem omnia suppetant, pax vero bonum non adsit, quod illarum rerum lucrum est?* Quid illa prosunt, bello quominus bonus fruamur, impidente? Ergo cùm ipsa pax fruentibus jucunda est, tum omnia quæcumque in vita coluntur, expetuntur, & in pretio sunt, dulcia efficit, atque jucunda, &c. Haec & alia ibi Nyssenus Antistes pro pacis apposuit laude.

§. V.

Inter dissentientes non deficit, qui adulatio gratiæ, alterius partis occulta consilia revelet.

Nuntiatumque est Sisara quod ascendisset Barac, &c. Judicum cap. 4. vers. 12. Fama perlata est ad Sisaram Chanæorum Duxem exercitus, Baracum Israëlis Polemarchum manum cogere adversus illum, & in prælium jam prospicere. Arias Montanus in nostrum lemma inclinans, scripsit: *Bellum Barac fuit suggestum Sisara à Principibus Sisara gratiam ambientibus.* Quod non solum de propriis satellitibus Sisara possumus interpretari, sed etiam de Israëlitis militibus, cupientibus potentissimi Chanæi gratiam promereri. Arcana Regum ipsi produnt satellites, sententiosè dixerat Livius de Nabide Lacedæmoniorum tyranno. Certum enim docuit Lexoviensis Antistes Nicolaus Oresmius tract. de mœlat. monet. capite

19.

cap. 21. nempe quod adulatores Republica sua proditores sunt. Dixit Republica sue, ut domesticos & satellites, eos nempe qui latera tenent Principum, aut horum custodiunt personam, habeamus proditionis suspectos; nam illi ferè adulatio perpetua aut Regum, aut Principum gratiam agnominus examinare. Unus Hamilecarus potentissimi Alexandri ob assentationem amicus, secreta & arcana Regis magnifici hostibus detegebat. Meherclè in Israëlitarum castris non defuerunt nuntii & proditores, qui studio adulandi, & tyranni Sisara gratiam consequendi, ei nuntiaverunt arcanum Baraci consilium de conducendo exercitum in Thabor: nam vel proper metum potentis, vel blandiendi Principibus gratiæ, multi sunt in plebe, republica, vel exercitu, qui legationis larvæ, suæ gentis aut domini proditores facti, lenocinio hoc scvitiam hostium mitigare sibi contendunt.

20. Adi textum Judith, capite 5. vers. 1. & ibi simile quid repertis; ait enim textus: *Nuntiatumque est Holopherni principi militia Assyriorum, quod filii Israël prepararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent. Sanè rō prepararent, internam gentis Israëliticæ dispositionem, & consilium eorum civile subindicat: quod enuntiare nullus potuit Chalæorum explorator, sed aliquis de Bethulia exsufflator. (Hispanæ Soplon, Malin, &c.) qui ut Holophernis faciem & gratiam in lenocinio adulatio præoccuparet, occultum consilium ei detegens, prodidit suam gentem & patriam. Suffragatur nobis suis verbis Pacensis Episcopus Dominus Joseph de la Zerda tomo 1. in Judith, cap. 5. vers. 1. num. 1. ubi inquit: Non vacat emphasi ἀνυξέλη, quo innuitur aliquem quasi legationis munere missum, ut hac Holopherni nuntiaret, blandiendi Principi gratiæ: non dubites à vicinis Iudeæ urbibus eripisse, qui diram Holophernis scvitiam hoc lenocinio lenire, adulatioisque oleo perungere aggressus est. Si more Scriptura unus non apponitur pro multis nuntius, unus fuit exsufflator & impius legatus, qui Iudeorum gentem vendidit Holopherni: at in nostro Iudice um textu non unus, sed multiplex fuit nuntius iniquus repertus, nuntians, sive renuntiantis Chanæis Hebræorum & eorum ducis Barac secreta consilia.*

R.P. Mart. del Castillo, Paneg. Mar.

Ab eodem verbo Ανυξέλη, an angello, id est renuntio, venit tercia pluralis persona Aoristi i. activi, nostri Iudicium textus, nempe, καὶ ἀνηγέλω, καὶ ανεγέλω: & nuntiaverunt, seu renuntiaverunt Sisara, &c. Legationis proditorum munus, non unus ex Israëlitis rumigerulus & susurro, sed multiplex adulator, Debboræ revelato consilio, & Baraci mysterium revelando peregit.

21.

Saul nimis invidus Davidis gloriæ, hunc lancea transfigere audet; sed fugientem Davidem Michol singulari stratagema liberat. Verum David fugiens Saulis iram, in Ramatha se contulit ad Samuelem, denuntians ei quæque illi ex insidiis Regis evenerant. Samuel sanctus ac pius Davidem secum adducens in Ramatha, occultè se abscondit in colle, vico, aut spelunca Naioth, juxta prædictam Ramatha urbem. Sed statim Nuntiatum est Sauli à dicentibus: *Ecce David in Naioth in Ramatha.* Ita 1. Reg. 19. vers. 19. refertur. Si inter cognatos, amicos & sympatios viros Samuelis David absconditur, & secretò occultatur; quinam Sauli nequissimo & inido regi familiares potuerunt sic velociter Davidis in Naioth renuntiare mansionem? Profectò ipsimet Naiothiæ viri, Samuelis Prophetæ amici, aut Saulis ira perterriti, aut propria commoditate permoti, aut adulatio compulsi, efferati principis animum lenire satagunt impissimæ legatione, etiam cum dispendio vitæ Davidis justi, atque sanctissimi. *Adulator enim omnis virtutis inimicus est.* (ait Joannes Sarisberiensis lib. 3. Polycratici, cap. 4.) *Etiam errantibus amicis subversionem ingeminat.* David justus, & omni virtute præditus, Saulem fugiens, à Samuele Sancto in dominum Doctrinæ excipitur Naioth: iniibi apud studiosos, & Prophetæ socios absconditur; & tamen non defuere nuntii, qui vita justi dispendio, Saulis nequissimi gratiam quærerent commodi proprii gratiæ, sive adulatio nequitiæ. Sanè isti, aut ipsius fuere Davidis famuli & socij, aut Samuelis Prophetæ familiares & amici: nam etiam aberrantibus amicis subversionem ingeminat adulatio. *A dicentibus, hoc est à garulis & loquacibus adulatoriis, proditus est David, & simul illis exsufflanti bus, exarsit ignis invidiæ & iræ Saulis.* *Ad vocem loquela grandis exarsit ignis, Jeremias inquietabat cap. 11. vers. 16. de*

K K. adula